

nad pripovednim slogom, če nam pisatelj dogodek iz razdalje prinese brezobzirno pred oči, a treba je to v prevodu ohraniti. Javornik pa z mirno vestjo piše za nemške sedanjike perfektovne oblike, da se lepo izenači z ostalim, dasi je avtor naglasil različnost (325 stal, pojavila, segla). Izvirnik: Da, er verzögert den Schritt = Jav. Zdaj je zadržal korak (298). Vejica je važna za sintakso tako kot čas za glagol. V nemškem stavku je dramatično pred-očenje, v slovenskem pripovedovanje o neki osebi; razlikujeta se kakor videti in slišati. Ni prostora, da bi navedel še več primerov, omenil bom le še prestavo doživljenega ali pseudoobjektivnega govora, ki ga rada uporabljata impresionist in ekspresionist (izmed slovenskih pisateljev zlasti Miško Kranjec). Njegovo bistvo je, da se pripovedovanje pisatelja o osebi naenkrat spremeni v doživljanje s stališča osebe. To je zopet ena težkoč, ki je Javornik ni obvladal. N. pr.: Er schloß die Augen, da blieb dennoch Inge zurück (objektivno pripovedovanje pisatelja) — Nun war sie weit vom Schuß, und Schatich, seine Anwesenheit angenommen, fand sicher nicht den Mut seine Deckung zu verlassen (pseudoobjektivni govor osebe). Prestava pri Jav. (320): Zaprl je oči, vendar je ostala Inge pred njimi. — Zdaj je bila predaleč, da bi mogel streljati nanjo in šatič ne bo imel poguma, da bi zapustil svoje skrivališče. Nemški imperfekt prestavlja, kakor si on situacijo misli, tu in še v mnogih drugih primerih s futurum, včasih pa s preteklim ali sedanjim časom, mislim da celo s pogojnikom. To je le razlaga, včasih celo napačna, stilistično nedoločnost je treba ohraniti, če ne je videti taka prestava, kot bi Jakopičeve slike spreminjal v Šubičeve. H. Mann že dovolj skrbi za razmejitve in jasnost, prestava ga pa potiska v bledost in nezanimivost, da komaj še iz nje gleda.

Dr. J. Šilc

Izidor Cankar, **Zgodovina likovne umetnosti v zahodni Evropi**. II. del, 2. snopič, Slovenska Matica 1935.

V tem snopiču je C. obdelal umetnost gotske dobe. Za uvod je podal kratek a zadosten uvod o kulturno zgodovinskem miljeju. Nato sledi razbor gotskega sloga in njegovih spomenikov tako, da je raziskavanje osredotočeno na sistem gotskega stavbarstva, pri slikarstvu in kiparstvu pa so poudarjeni predvsem glavni razvojni momenti, ki so važni za razvoj novodobne likovne umetnosti.

Najvažnejši, najizčrpnější, pa tudi najsamostojnejši je prvi del o arhitekturi. Tu si je C. zastavil vprašanje, kakšno vlogo v razvoju krščanske arhitekture ima gotika, ki stoji nad romansko in renesansko arhitekturo kot nekam osamljen, posebno navzgor, proti renesansi na videz kar neutemeljen pojav. Strani 203/204 in 222/223 vsebujejo bistvo C. izvajanj in s stališča umetnostno-zgodovinske znanosti dragoceno novo spoznanje, ki ga doslej še ni nihče tako jasno označil kakor C. Bistvo tega spoznanja je: Arhitektura gotske dobe pomeni največji idealistični zagon vertikalizma, ki je svojstveno srednjeveški. Ko je bil ta v svojih osnovnih sestavinah gotov, je postalo arhitektovo delo v kasni gotiki zlasti racionalno delo, delo točnega računanja in virtuoznih konstrukcij. Zraven pa je gotika rešila tri silno važne probleme: Osvobodila je talni načrt bazilike starokrščanske linear-

nosti in romanske vezanosti in ustvarila iz njega dovolj enovito ploskev; ves svoj razvoj je usmerila k oblikovanju čimbolj enotnega in plastičnega prostora ter odpravila v tej smeri starokrščansko brezprostornost in romansko prostorno razkosanost; zgradila je na zunaj enotne mase in pripomogla do veljave plastičnemu čutu, ki je v začetku krčanske kulture izginil. Te poteze njenega sistema pa tvorijo bazo, na kateri je šele mogla nastati, se prijati in uspevati arhitektura renesanse. Konstrukcijski racionalizem gotike pa je pripravljajal duhovno tla humanizmu. Gotska arhitektura je tako ustvarila splošne pogoje, da je mogla nastati renesansa. Po svoji funkciji je ona v psihologiji umetnika potreben vmesen člen med romantiko in renesanso in je značilno n. pr., da je Brunelleschi mogel izvršiti tehnično mojstrovino gotske kupole na firenški stolnici, obenem pa biti oče renesanse.

V pregledu spomenikov C. upošteva za svoj okvir zadostno tudi slovenske spomenike. Kakor smo že pri vseh drugih snopičih podčrtali, je C.-evo delo napisano v odličnem, jasnem jeziku in zadostno in dobro ilustrirano. O njegovem sistemu v celoti bo mogoče spregovoriti šele, ko bo vse delo končano. Važnejših pogrešk nismo opazili. Zdi se nam pa, da na str. 307 razlaga slike 165 (Cimabue, Mati božja na prestolu med angeli iz firentinske Akademije) ni čisto pravilna. Po zunanjem izgledu pač. Tip Marije z detetom, kakor ga predstavlja Cimabue na tej sliki, je izrazito bizantinski in predstavlja sedečo Hodigitrio. Vse držanje Matere in Deteta z izjemo rahlega nagiba Marijine glave je posneto po tradiciji te carigrajske podobe. Izrečno velja to tudi za držanje Marijine in Jezusove desnice. (Prim. sl. 89 v N. P. Kondakov, Ikonografija Bogomateri, 2. zv. str. 195.) Jezus blagoslavlja, držanje Marijine desnice pa je mogoče razložiti samo kot češčenje ali prošnjo. Ta kretnja desnice je značilna tudi za t. zv. »deisisno« Mater Božjo (Prim. sl. 176 o. c.), Mater B. priprošnjico in je sorodno držanje rok pri Mariji Orans ali Blahernitisi, ako bi se v frontalnem položaju obrnila na levo (prim. sl. 176 o. c.). Pri Cimabueju čuvstveni razvoj še ni razdril toliko sporočenih ikonografskih okvirov, da bi mu mogli pripisovati vsebino, ki bi ustrezala že renesansi.

Frst.

Izdaje naših pripovednikov

2. Tavčar, Povesti. Spisal dr. Ivan Tavčar, 5 zvezkov, ki so izšli med leti 1896—1902 (besedilo priredil Fr. Levec). — **Dr. Ivan Prijatelj:** Drja Ivana Tavčarja Zbrani spisi, 6 zvezkov, izšli med leti 1921—1932.

Ko je Tavčar pripravljajal svoje zbrane povesti za tisk, ni imel glede jezika nobenih pomislekov, skrbel ga je samo pravopis. V predgovoru k 1. zvezku pravi, da se je moral pokoriti urednikom listov, ki so imeli vsak svoj pravopis, zato je želel, da bi se zbrane povesti uravnale po Pleteršnikovem slovarju in je izročil delo Levcu. Ni mi znano, kakšen delež je imel Levec pri prireditvi besedila: kaj je popravil Tavčar sam in kaj Levec. Jezik Zbranih spisov kaže, da veliko ni imel nobeden opraviti. V splošnem je ostala oblika ista, kot je bila prej. Tavčar se je zanašal, da bo storil Levec, kar je potrebno, toda ta svoje naloge ni vzel resno. Sprejel je nekaj najbolj